

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1984/15

Karar Sayısı : 1985/5

Karar Günü : 19/2/1985

R.G. Tarih-Sayı :11.06.1985-18781

İtiraz Yoluna Başvuran : İnebolu Sulh Ceza Mahkemesi

İtirazın Konusu : 9/7/1945 günlü; 4785 sayılı Orman Kanunu'na Bazı Hükümler Eklenmesine ve Bu Kanunun Birinci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesinin ikinci cümlesinde yer alan "hiçbir işlem ve bildirim lüzum olmaksızın Devlete geçer" biçimindeki kuralın Anayasa'nın 35., 46 ve 47. Maddelerine aykırılığı nedeniyle iptaline karar verilmesi istemidir.

I - OLAY :

İnebolu ilçesi Gökçe köyünde orman içindeki tarlayı ekmeleri nedeniyle sanıklar hakkında, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 93/1. maddesine aykırı davranıştan kamu davası açılmıştır.

Olay yerinde yapılan keşif ve bilirkişi incelemesiyle sanıkların babalarının hissedar bulunduğu Mart 289, Şubat 289 tarihli, 6 numaralı tapu kaydının sanıkların ettikleri sahaya uyduğu ancak, bu sahanın 4785 sayılı Kanun kapsamına girdiği, 5658 sayılı Kanunla iadesinin söz konusu olmadığı saptanmıştır.

Bu durum üzerine Mahkeme, bakılmakta olan davada uygulama alanına giren 4785 sayılı Kanunun, özel ormanların devletleştiren 1. maddesinde yer alan "hiçbir işlem ve bildirim lüzum olmaksızın Devlete geçer" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına vararak, anılan ibarenin iptaline karar verilmesi istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulmasına karar vermiştir.

III - METİNLER :

1 - İptal istenen Yasa Kuralı :

9/7/1945 günlü, 4785 sayılı Orman Kanununa Bazı Hükümler Eklenmesine ve Bu Kanun'un Birinci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un, dava konusu ibareyi de içeren 1. maddesi şöyledir:

"Madde 1 - Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte varolan gerçek veya tüzel özel kişilere, vakıflara ve köy, belediye, özel idare kamu tüzel kişiliklerine ilişkin bütün ormanlar bu Kanun gereğince devletleştirilmiştir. Bu ormanlar hiçbir işlem ve bildirim lüzum olmaksızın Devlete geçer.

2,- Dayanılan Anayasa Kuralları :

1982 Anayasası'nın itiraza dayanak yapılan kuralları şöyledir:

"Madde 35. - Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

"Madde 46. - Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idari irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedelinin hesaplanma tarz ve usulleri kanunla belirlenir. Kanun kamulaştırma bedelinin tesbitinde vergi beyanını, kamulaştırma tarihindeki resmi makamlarca yapılmış kıymet takdirlerini, taşınmaz malların birim fiyatlarını ve yapı maliyet hesaplarını ve diğer objektif ölçüleri dikkate alır.

Bu bedel ile vergi beyanındaki kıymet arasındaki farkın nasıl vergilendirileceği kanunla gösterilir.

Kamulaştırma bedeli; nakden ve peşin olarak ödenir. Ancak tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskan projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir ve peşin ödenmeyen kısım Devlet borçları için öngörülen en yüksek faiz haddine bağlanır.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten küçük çiftçiye ait olanlarının bedeli, her halde peşin ödenir."

"Madde 47. - Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının zorunlu kıldığı hallerde devletleştirilebilir.

Devletleştirme gerçek karşılığı üzerinden yapılır. Gerçek karşılığın hesaplanma tarzı ve usulleri kanunla düzenlenir."

IV - İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca, Ahmet H. Boyacıoğlu, H. Semih Özmert, Necdet Darıcıoğlu, Hüseyin Karamüstantıkoğlu, Kenan Terzioğlu, Yılmaz Aliefendioğlu, Yekta Güngör Özden, Orhan Onar, Muammer Turan, Mehmet Çınarlı, Selahattin Metin, Servet Tüzün, Mahmut C. Cuhruk, Osman Mikdat Kılıç ve Mithat Özok'un katılmalarıyla 15/11/1984 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, eksiklerin mahkememizin 13/9/1984 günlü kararı uyarınca tamamlandığı, başkaca bir eksiklik bulunmadığı anlaşıldıktan sonra, itiraz konusu kuralın davada uygulanma niteliğinin bulunup bulunmadığı konusu tartışılmıştır. Geçekten 4785 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girdiği tarihte var olan bütün ormanların bu Yasa uyarınca devletleştirilmiş bulunmasına rağmen, anılan yasa ve itiraz konusu fıkrayı içeren 1. madde hükmü yürürlükten kalkmamış, uygulanmasına devamı olunmuştur. Devletleştirme olgusuna ilişkin çeşitli başvuruların örneğin devletleştirilen ormanların bu yasa kapsamına girmediğine yönelik savların ve bu konuyla doğrudan ya da

dolaylı olarak ilgili öteki itirazların mahkemelerce karara bağlanması gerekebilecektir: İnceleme konusu olayda, niteliği itibariyle ve Anayasa'ya aykırılık sorununun gerekçesine göre 4785 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin itiraz konusu tümcesine dayanılarak çözümlenmesi gereken bir takım sorunları içermektedir. Sözü edilen tümce bu bakımdan davada uygulanacak hüküm niteliğini taşımakta olduğundan işin esasının incelenmesini gerektiren tüm yasal koşulların olduğu kabul edilmiştir.

H. Semih Özmert, Yılmaz Aliefendioğlu, Muammer Turan, Mehmet Çınarlı ve Servet Tüzün bu görüşe katılmamışlardır.

Bundan sonra, itiraz yoluna başvuran İnebolu Sulh Ceza Mahkemesinin iptalini istediği yasa hükmünün, 1924 Anayasası'nın hem 10/1/1945 günlü, 4695 sayılı Kanunla Türkçeleştirilmiş metninin 74. hem de 7/11/1982 günlü, 2709 sayılı Anayasa'nın 35., 46., 47. maddelerine aykırılığından söz ettiği cihetle, Anayasa'ya uygunluk denetiminin hangi Anayasa'ya göre yapılması lazım geldiği üzerinde durulmuştur.

İtiraz konusu hükmü içeren 4785 sayılı Kanunun 4695 sayılı Anayasa'nın mer'i olduğu dönemleri içinde yürürlüğe konulmasına rağmen, başvurunun ve ilk incelemenin yapıldığı tarihte 1982 Anayasası yürürlüktedir. Bu durumda, Anayasa'ya uygunluk denetiminin hangi Anayasa hükümlerine göre yapılması sorunu ortaya çıkmaktadır.

Bu sorun, Anayasa Mahkemesi'nin 9 Nisan 1984 günlü, 18387

sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 28 Nisan 1983 günlü, Esas : 1981/13, Karar : 1983/8 sayılı kararında, dayanakları ayrıntılarıyla gösterilerek Anayasa'ya uygunluk denetiminin 1982 Anayasası esas alınmak suretiyle yapılması yolunda çözüme bağlanmış bulunduğu, bunların burada yinelenmesine gerek görülmemiştir. Anılan kararda belirtilen nedenlerle bu işe ilişkin Anayasa'ya uygunluk denetimi de, 1982 Anayasası esas alınarak yapılmalıdır.

Yılmaz Aliefendioğlu ve Muammer Turan bu görüşe katılmamışlardır.

Böylece yapılan ilk inceleme sonucunda :

1 - Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, H. Semih Özmert, Yılmaz Aliefendioğlu, Muammer Turan, Mehmet Çınarlı ve Servet Tüzün'ün "4785 sayılı Kanun'un itiraz konusu 1. maddesinin son fıkrası hükmünün davada uygulanacak hüküm niteliğinde bulunmadığı" yolundaki karşıoylarıyla ve oyçokluğuyla.

2 - İtiraza konu edilen yasa kuralının, 2709 sayılı Anayasa hükümlerine göre Anayasa'ya uygunluk denetiminden geçirilmesine, Yılmaz Aliefendioğlu ve Muammer Turan'ın karşıoylarıyla ve oyçokluğuyla karar verilmiştir.

V - ESASIN İNCELENMESİ .

İşin esasına ilişkin rapor, başvurma kararı ve ekleri, Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen yasa hükmü; itiraza dayanak yapılan Anayasa kuralları, bunlarla ilgili gerekçeler ve öteki yasama belgeleri okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

1 - Anayasa'nın 35. maddesi açısından inceleme :

Yerel Mahkemenin kabulüne göre, suç konusu tarla üzerinde sanıkların, miras bırakanları adına yazılı olan yoklama niteliğindeki tapu kaydından doğan mülkiyet hakkı, 4785 sayılı Kanunun itiraz konusu kuralıyla kullanılmaz hale getirilmiş ve böylece de Anayasa'nın mülkiyet hakkını güvence altına alan 35. maddesine aykırılık oluşmuştur.

Anayasa Mahkemesi'nin değişik kararlarında çağımızda mülkiyet hakkı temel bir hak olmakla birlikte kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı belirtilmiştir.

Toplum yararı ise, yerine göre mülkiyet hakkının tümüyle kişinin elinden alınmasını gerektirmektedir. Bu nedenle Anayasa'da kamulaştırma ve devletleştirme kurumları düzenlenmiştir. 4785 sayılı Kanun da bu çerçevede çıkarılmış bir yasa olduğundan Anayasa'nın 35. maddesine aykırılıktan söz edilemez.

2 - Anayasa'nın 48. maddesi açısından inceleme :

Yerel Mahkeme; itiraz konusu kuralın, ormanların Devlete geçişinde hiçbir işlem ve bildirim yapılmamasını öngörerek; Anayasa'nın kamulaştırma ve devletleştirme bedelinin peşin ödenmesine ilişkin buyruğuna ters düştüğünü öne sürmektedir. Başka bir anlatımla; Yerel Mahkeme ormanların kamulaştırılması ya da devletleştirilmesine karşı çıkmamakta, fakat kamulaştırma ve devletleştirme için Anayasa'nın öngördüğü peşin ödeme koşulunun itiraz konusu yasa kuralıyla önlenmiş olmasını Anayasa'ya aykırı görmektedir.

Bu yasanın yayımı tarihinde yürürlükte bulunan 10/1/1945 günlü, 4695 sayılı Anayasa'nın 74. maddesinin ilk fıkrasında "...özel kanunları gereğince değer pahası peşin verilmedikçe hiç kimsenin malı ve mülkü kamulaştırılmaz." denildikten sonra ikinci fıkra ile buna bir istisna getirilmiş, ormanları devletleştirmek, için alınacak toprak ve ormanların kamulaştırma karşılığının ve bu karşılıkların ödenişinin özel kanunla gösterileceği belirtilmiş idi.

Aynı biçimde, 1961 Anayasası'nın 38. maddesinin ilk ve 1488 sayılı Yasayla değişik son metninde genel ilke olarak peşin ödeme koşulu kabul edilmiş; ancak, "... ormanların devletleştirilmesi, yeni orman yetiştirilmesi..." amaçlarıyla kamulaştırılan taşınmaz mal... bedellerinin ödeme şekli kanunla gösterilir..." denilmek suretiyle peşin ödeme koşulunun istisnasını belirtmiştir.

Bu hükümlerden anlaşılabacağı üzere önceki Anayasalar, ormanların devletleştirilmesini kamulaştırma niteliğinde kabul etmiş ve bunların kamulaştırma bedellerinin ödenmesi esas ve usullerinin kanunla saptanacağını açıklamıştır.

1982 Anayasası'nda, ormanların devletleştirilmesine ilişkin hukuki dayanak değişmiştir. Kamulaştırma kurumunu düzenleyen 46. maddede ormanların devletleştirilmesinden söz edilmemiştir. Ormanların devletleştirilmesinin kamulaştırma kurumu ile ilişkisi kesilmiştir. İşlemin hukuki niteliğine göre ormanların devletleştirilmesine Anayasa'nın devletleştirme hakkındaki 47. maddesinin uygulanması gerekmektedir. Gerçekten kamulaştırmanın konusu salt özel mülkiyette bulunan taşınmaz mallardır: Devlet ve kamu tüzel kişileri kanunla gösterilen esas ve usullere göre özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını kamulaştırmaya ya da bunların üzerinde idari irtifaklar kurmaya, yetkilidir.

Devletleştirmenin konusu ise özel teşebbüstür. Kamu yararının zorunlu kıldığı hallerde kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler devletleştirilebilir. Ormanlar sahipleri tarafından

işletilen ve idare edilen özel teşebbüslerdir. Kamu yararının zorunlu kıldığı hallerde bu teşebbüsler kamulaştırmanın değil, devletleştirme işleminin konusu olurlar.

Şu halde, itiraz edilen Yasa hükmünün Anayasa'ya aykırılığı sorunu, Anayasa'nın devletleştirmeye ilişkin düzenlemesi içinde ele alınmalıdır. Bu nedenle, itiraz konusu hüküm Anayasa'nın 46. maddesine de aykırı değildir.

3 - Anayasa'nın 47. maddesi açısından inceleme :

Yerel Mahkeme Anayasa'nın 47. maddesinde yer alan "Devletleştirme gerçek karşılığı üzerinden yapılır" kuralını, bedelin peşin ödenmesi gerektiği biçiminde yorumlamaktadır.

Şu halde, öncelikle Anayasa'nın anılan kuralının kapsam ve içeriği belli edilmelidir. Danışma Meclisince kabul edilen Anayasa tasarısında devletleştirmeye ilişkin düzenlemenin şöyle olduğu görülmektedir : "Madde 48. - Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının zorunlu kıldığı hallerde, rayiç bedeli, kesintisiz, nakden ve peşin olarak ödenmesi şartıyla devletleştirilebilir.

Devletleştirme, teşebbüs sahibinin açık rızası olmadıkça, kısmen yapılamaz."

Milli Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonu ise devletleştirmeye ilişkin bu maddeyi değiştirmiş ve böylece Anayasa'nın 47. maddesi metni ortaya çıkmıştır. Adı geçen Komisyon bu değişiklik ve dolayısıyla Anayasa'nın 47. maddesi için şu gerekçeyi göstermiştir.

"Danışma Meclisince kabul edilen 48 inci maddede yer alan "rayiç bedeli, kesintisiz, nakden ve peşin olarak ödenmek şartıyla devletleştirilebilir" şeklindeki hüküm, "Devletleştirme gerçek karşılığı üzerinden yapılır. Gerçek karşılığın hesaplanma tarzı ve usulleri kanunla düzenlenir" şeklinde değiştirilmiş ve maddenin son fıkrası yanlış yorumlara neden olunmaması için madde metninden çıkarılmıştır.

Bu gerekçeden ve madde metninden, Anayasa'nın devletleştirme ile ilgili düzenlemesinde peşin ödeme koşuluna yer verilmediği açık biçimde anlaşılmaktadır.

Öte yandan, 4785 sayılı Kanunun genel gerekçesi ve yasama görüşmeleri incelendiğinde, ormanların devletleştirilmesinin "hiçbir işlem ve bildirim" yapılmaksızın gerçekleştirilmesinde kamu yararı bakımından zorunluluk bulunduğu anlaşılmaktadır. Gerçekten ormanların devletleştirilmesinin aniden yapılması gerektiği, birtakım işlemlerin tamamlanmasından sonra ormanların devletleştirilmesi yoluna gidilirse; mevcut ormanların bu arada tahrip edilmesi tehlikesinin bulunduğu yasanın gerek gerekçesinde gerek Yasama Meclisi'ndeki görüşülme sırasında vurgulanmış ve bu tehlike itiraz edilen hükmün kabulüne neden olmuştur. Şu halde ormanların "hiçbir işlem ve bildirim" yapılmadan devletleştirilmesini Kamu yararını zorunlu kıldığı hallerden biri olarak düşünmek gerekir. Bu bakımdan itiraz konusu kural Anayasa'nın 47. maddesine de aykırı bulunmamıştır.

4 - Anayasa'nın 38. maddesi yönünden inceleme :

Yerel Mahkemenin görüşüne göre TCK'nun 44. maddesinin "Kanunu bilmemek mazeret sayılamaz" biçimindeki kuralı gereğince, kişi; devlet ormanlarının sürülüp ekilmesinin suç sayıldığını bilecektir. Ancak, kişinin tapu kaydına dayanarak mülkü bildiği tarlasının devlete geçtiğini de bilmesi gerektiği söylenemez. Çünkü tapulu mülkün yasa gereğince devlete

geçip geçmediği idare ve bilirkişi tarafından takdir edilecek bir durumdur. Kanunda açıkça yazılı olmayan bir durumdan dolayı kişiye ceza verilemez.

Yerel Mahkemece ileri sürülen bu görüşün doğal sonucu şu olmaktadır: 4785 sayılı Kanunun belirsizliğe yol açan itiraz konusu ibaresi iptal edilmelidir ki, devletleştirilen ormanların belirlenmesi yoluna gidilsin ve buna göre kişinin suçlu sayılıp sayılamayacağı belli olsun.

Anayasa'nın 38. maddesinde, suç ve cezaya ilişkin çeşitli temel hükümler yer almaktadır. Bunlar özetle; kanunsuz suç ve ceza olmayacağı, bazı istisnalar dışında genel müsadere cezası verilemeyeceği, hapis cezalarına, yalnız mahkemelerce hükmedilebileceği, hapis cezalarının öncelikle suçluları ıslah amacına yönelik olarak yerine getirileceği, ceza sorumluluğunun şahsi olduğu, sanığın kesin mahkumiyet hükmüne kadar suçsuz sayılacağı, idarenin kişi hürriyetinin kısıtlanması sonucunu doğuran müeyyide uygulayamayacağı ve vatandaşın, suç sebebiyle yabancı ülkeye geri verilemeyeceği hakkındadır.

İtiraz konusu ibarenin yukarıda, belirtilen Anayasa kurallarıyla çatışan bir yönü yoktur. Yasanın bu ibaresi bir belirsizliğe neden oluyorsa, bu durum, TCK'nun 45. maddesi gereğince cürümde kastın bulunup bulunmadığı konusunu ve dolayısıyla Yerel Mahkemenin kendi takdir yetkisini ilgilendirir. Anayasa'nın 138. maddesine göre "Hakimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler.

Özetlenirse, 4785 Sayılı Kanunun 1. maddesinin itiraz konusu ibaresi Anayasanın suç ve cezalarla ilgili kurallarına da aykırı sayılamaz.

VI - SONUÇ:

9/7/1945 günlü, 4785 sayılı "Orman Kanununa Bazı Hükümler Eklenmesine ve Bu Kanunun Birinci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 1. maddesinin ikinci cümlesinde yer alan "hiçbir işlem ve bildirim lüzum olmaksızın Devlete geçer. biçimindeki ibarenin Anayasaya aykırı olmadığına ve itirazın reddine,

19/2/198 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Başkanvekili	Üye	Üye
H. Semih ÖZMERT	Necdet DARICIOĞLU	Kenan TERZİOĞLU
Üye	Üye	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Orhan ONAR	Muammer TURAN
Üye	Üye	Üye

Mehmet ÇINARLI
Üye

Selahattin METİN

Servet TÜZÜN

Üye

Mahmut C. CUHRUK

Osman Mikdat KILIÇ

KARŞIOY YAZISI

I - Her olguya, olaya, oluşa, eylem, işlem vs. ye vuku buldukları tarihteki mevzuat hükümlerinin uygulanması hukukun temel ilkelerindendir:

9/7/1961 günlü ve 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 33 üncü, 7/11/1982 günlü ve 2709 sayılı Anayasanın 38 inci maddelerindeki : "Kimse işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır ceza verilemez" şeklindeki hükümler de aynı ilkeden kaynaklanmaktadır. Bu hükümlerdeki "Kanun" sözcüğünün kapsamına Anayasa da girmektedir. Yani işlendiği zaman yürürlükte bulunan Anayasanın suç saymadığı bir fiilden dolayı evleviyetle kimseye ceza verilemez. Örneğin : İşlendiği zaman yürürlükte bulunan yasa, fiili suç saysa; o zaman yürürlükte bulunan Anayasa suç saymasa, dolayısıyla yasa; fiilin işlendiği zamanki Anayasaya aykırı olsa yasanın iptal edilip Anayasaya uygun hareket eden kimsenin cezalandırılmaması gerekir. Fiilin işlendiği zamandan sonra yürürlüğe giren ve yürürlüğe girdikten sonraki fiillere, olgulara, olaylara, oluşlara vs işlemlere uygulanacak olan yeni Anayasa önceden işlenen fiilin eşidini suç saysa ve yasa sonraki Anayasaya uygun olsa dahi işlendiği zaman yürürlükte bulunan Anayasaya uygun fiilden dolayı kimsenin cezalandırılmaması, hukukun ana ilkesi ve Anayasaların açık hükümleri gereğidir. 1961 Anayasası'nın 8 inci 1982 Anayasası'nın 11 inci maddelerindeki : "Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz, şeklindeki hükümlerde fiilin işlendiği ve olayın vuku bulduğu zamandaki Anayasaya göre de uygunluk denetimi yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu konu; hukuki durumlar ve hukuki tasarrufların sakat ve muteber oluşları, geri alınması, kaldırılması ve değiştirilmesi konularıyla da yakinen ilgili bulunduğundan o konulara da kısaca dokunmakta, yarar vardır :

Hukuki tasarrufların doğurduğu kudret ve yetkilerle mecburiyetler hukuki durumları oluşturur. Bu durumlar ya genel, gayrişahsi, objektif ve sürekli veya belirli, ferdi, subjektif ve süreksiz geçici) olurlar.

Objektif tasarruflardan doğan objektif hukuki durumlar; genel, gayrişahsi ve sürekli. Ancak, yeni bir objektif tasarrufla kaldırılır veya değiştirilebilir.

Subjektif tasarruflardan doğan subjektif hukuki durumlar ise; objektif durumların aksine, belirli, ferdi ve geçicidir (ihtiva ettikleri borçların ve mükellefiyetlerin ifası ile ortadan kalkarlar). Ve en önemli özellikleri, kural tasarruflarla değiştirilemezler. Müktesep hak teşkil ederler. Objektif hukuk alemindeki değişiklikler esas itibarıyla bunlara etki edemez.

Sakat tasarruflar (Çıkarıldıkları zaman yürürlükte bulunan Anayasaya aykırı yasalar sakat tasarruflardır) : Doğuşlarında, yapıcı unsurlardaki sakatlıklar, dolayısıyla hukuk nizamına, hukuk alemine uymayan tasarruflardır. Bunların ortadan kaldırılması, geri alınması ve hukuk nizamını emrettiği müeyyidelerin tatbiki demektir. Sakat yasalar hukuk aleminde, esasen vücut bulmadıkları için bir tesir de husule getirmemiş sayılabilir. Nitekim İdari Mahkemeler ve Danıştay'ın iptal kararları, makale şamildir. Dava konusu sakat idari tasarrufu (işlemi) , o tasarrufun itiraz edildiği andan itibaren ortadan kaldırır. Ancak yasalar yönünden, istikrar düşüncesi daha fazla ağırlık kazandığı için, Anayasalar, Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararlarının geriye yürümeyeceğini kabul etmektedirler.

Tam ve muteber tasarruflar (Çıkarıldığı zamanki Anayasaya uygun ve sonraki Anayasaya aykırı, örneğin, 1981 Anayasasına uygun, 1982 Anayasasına aykırı yasalar tam ve muteber tasarruflardandır) : Bunlarda sonraki bir tasarrufla kaldırılabilir veya değiştirilebilir. Fakat esas itibarıyla geri alınamaz. Örneğin; sonraki yasanın, önceki kendine aykırı yasalar açıkça olmasa da zımnen kaldıracağı veya değiştireceği ilkesi ile Anayasanın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesi yeni Anayasaya aykırı yasalarında ortadan kaldırılmasını gerektirir. Fakat tam ve sahih hukuki tasarruflar sonraki yasalar veya Anayasa ile kaldırıldığında veya değiştirildiğinde, onların o güne kadar ki doğurmuş olduğu hükümler, hukuki durumlar ve buralara dayanan tekml hukuki hadiseler, haklar ve yükümlülükler muteberdir. Çünkü tam ve muteber bir hukuki tasarrufu (yasayı) sonraki bir tasarruf (Yasa veya Anayasa), açıkça, istisnai ve özel bir hükümle geri almadıkça; ancak kaldırabilir ve değiştirebilir. Önceki tasarrufun mazideki değil, istikbaldeki hükümlerini durdurabilir ve devam edegelmekte olan hukuki duruma son verebilir.

II - Yasa ve kural işlemler, genellikle objektif durumlar husule getirdikleri halde 4785 sayılı Yasanın birinci maddesi subjektif ve ferdi hukuki durumlar da doğurmuştur. Yani bu yasa, organik bakımdan bir yasama işlemi ise de fonksiyonel ve maddi mahiyeti bakımından subjektif işlemlerin özellik ve niteliklerini de taşımaktadır :

A) Kamulaştırma gibi devletleştirmede subjektif ve ferdi durumlar doğurur. Devletleştirmenin yasa ile yapılması, doğurduğu hukuki durumun mahiyet ve özelliğini değiştirmez. Bu nedenle ferdi ve subjektif hukuki durumların esaslı nitelermeleri bu Yasanın doğurduğu hukuki durumlarda da söz konusudur. Yani objektif hukuki durumların önemli bir niteliği ve özelliği de süreklilik olduğu halde bu yasanın doğurduğu ferdi ve subjektif durumlar süresizdir, geçicidir: Başka hiçbir işleme gerek kalmadan subjektif ve ferdi hukuki durumlar doğuran yasa hükmü, yürürlüğe girdiğinde bir defa uygulanıp tükenmiştir.

B) 4785 sayılı Yasa, yaptığı devletleştirme dışında, bu işlemle (devletleştirme ile) ilgili, kurallar da öngörmektedir. O kuralların (objektif tasarrufların), doğurduğu objektif durumlar da vardır ki, o durumlar sürekli. Objektif işlemler, uygulanmakla tükenmemiş; yürürlükte kaldıkça daima uygulanacaktır.

Esas Sayısı : 1984/15
Karar Sayısı : 1985/5

C) Devletleştirme işlemi ayrı; bir yerin (ormanın, taşınmazın), devletleştirilen yerlerden olup olmadığına dair işlem ayrıdır. Bu ikinci işlemi, yasanın kural niteliğindeki; objektif ve daimi hukuki durumlar yaratan hükmüne dayanır.

D) İtiraza, neden olan olayda, sanıkların müdahale ettiği yerin, yasanın devletleştirdiği yerlerden olduğu mevsuk ve ihtilafsızdır. Yasanın ayrıca bir subjektif işleme gerek bırakmadan, subjektif ve ferdi durum yaratan hükmü ile ilgilidir. O hüküm ise yasa yürürlüğe girdiğinde uygulanıp tükenmiştir. Bugün uygulanacak bir hüküm değildir.

Başlıca bu nedenlerle, kararın bu görüşlerime uymayan kısımlarına karşıyım.

Üye

Muammer TURAN